

До спеціалізованої вченої ради
Д 08.727.02 у Дніпропетровському
державному університеті
внутрішніх справ

49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26

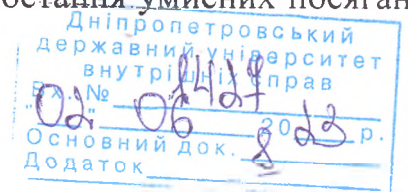
ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Боровика Андрія Володимировича – на дисертацію Кушніренка Руслана Олеговича «Кримінологічна характеристика та запобігання умисним посяганням на життя людини», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження. На підставі вивчення дисертації, автореферату дисертації та копій публікацій здобувача Р.О. Кушніренка слід зазначити наступне.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається, перш за все, тим, що Конституція України, проголосивши у ст. 3 життя людини найвищою соціальною цінністю, втілила одне найважливіше природне невід’ємне право кожної особи – право на життя. Норми Основного Закону держави як норми прямо дії вимагають від кожного члена суспільства утримуватися від будь-якого незаконного насильства, а від органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб (у межах своєї компетенції та у визначених законами України межах) вживати заходи щодо недопущення у першу чергу умисних посягань на життя людини. Такі кримінальні правопорушення у чинному КК України відносяться до особливо тяжких злочинів, за вчинення яких можливе призначення покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Звичайно, мова йде про ст. 115 КК України, якою забезпечується кримінально-правова охорона життя будь-якої людини.

Як слушно зазначає здобувач, російсько-українська війна, що розпочалася у 2014 році та перейшла у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року, стала найбільшим криміногенним фактором щодо зростання умисних посягань

на життя людини. За кількістю кримінальних смертей у 2022 році – на початку 2023 року з коефіцієнтом більше 30 на 100 тис. населення Україна знову (вперше це відбулося це 2014 році) приєдналася до країн Латинської Америки і Карибського басейну.

Отже, наукова новизна дисертації Р.О. Кушніренка визначається насамперед тією обставиною, що існуючі наукові праці виконані зовсім при інших соціально-економічних, політичних, військових обставинах. З 2014 року і дотепер в кримінологічній науці відсутні комплексні монографічні дослідження проблеми запобігання умисних посяганням на життя людини, особливо в таких умовах діяльності правоохоронних органів, коли більшість сил і засобів зосереджується на протидії державі-агресору.

Тому в цілому, можна з упевненістю сказати, що порушені автором у дисертаційному дослідженні проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення також підтверджують актуальність обраної теми наукового пошуку.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні, обумовлюється передусім тим, що завдання дослідження, методологія і методика роботи, її науковий інструментарій виглядають обґрунтованими з точки зору вимог до наукового дослідження такого рівня.

Аналіз структури дисертаційного дослідження показує, що остання логічно пов'язана з визначеними метою, задачами, об'єктом і предметом дослідження і передбачає висвітлення тих питань, які безпосередньо стосуються обраної автором теми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що вміщують сім підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки.

Розділ 1 «Кримінологічні показники та детермінація умисних посягань на життя людини» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Стан, структура та динаміка умисних вбивств і замахів на них» визначено основні кримінологічні показники умисних посягань на життя людини.

У підрозділі 1.2 «Детермінація умисних посягань на життя людини» визначено основні причини та умови умисних посягань на життя людини, особливо у контексті російсько-української війни.

Другий розділ роботи присвячено дослідженню особи злочинця та жертві умисних посягань на життя людини та складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Особа, яка вчиняє умисні посягання на життя людини» здійснений аналіз основних кримінологічних ознак особи злочинця.

У підрозділі 2.2 «Особа потерпілого (жертва) умисних посягань на життя людини» на основі попередніх досліджень (Б.М. Головкін, І.О. Кисельов, В.І. Шахун) та вивчення емпіричної бази констатовано, що за віковими межами більш за все стають жертвами особи, вік яких сягає з 22 до 45 років, тобто дорослі люди. Питома вага таких осіб складає приблизно 65%.

У Третьому розділі досліджується заходи запобігання умисним посяганням на життя людини та складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 ведеться мова про заходи загально-соціального та спеціально-кримінологічного запобігання умисним посяганням на життя людини.

У підрозділі 3.2 «Віктимологічне запобігання умисним посяганням на життя людини» констатовано, що віктимологічна профілактика повинна займати одне з провідних місць у системі запобіжних заходів, які спрямовані проти умисних посягань на життя людини. Жертві злочину належить особливе місце, а у злочинах проти життя та здоров'я людини, жертва відіграє, іноді, навіть більш значну роль, ніж сам злочинець

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Про перспективність і доцільність, а також своєчасність звернення наукового дослідження Р.О. Кушніренка до проблем захисту життя людини, свідчить те, що дисертацію виконано відповідно до: Переліку пріоритетних

тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2022 року, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 07.09.2011; Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки., схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.06.2021 № 756-р; тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.06.2020 №454, та наукової теми Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Про обґрунтованість отриманих даних і сформульованих висновків свідчить аналіз теоретичної основи дисертації, її інформаційного та емпіричного підґрунтя. При написанні роботи автор опрацював достатній масив наукової літератури: наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі кримінології, кримінального права, теорії держави і права, психології та ін.

Зібраний теоретичний та емпіричний матеріал аналізується з використанням різноманітних методів наукового пошуку. Належна методологія дослідження є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків і результатів, викладених у рецензованій роботі.

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає в тому, що за сутністю, характером і змістом вирішеного наукового завдання дисертація Р.О. Кушніренка є одним із перших комплексних монографічних досліджень кримінологічної характеристики та запобіганням умисним посяганням на життя людини в Україні.

В результаті проведеного дослідження сформульовано низку положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, а саме вперше:

– запропоновано умисні посягання на життя людини в Україні розглядати у двох площинах: першу як загально-кримінальну насильницьку злочинність; другу як вбивства, вчинені особами, які здійснюють збройну

агресію проти України (російські військовослужбовці та інші комбатанти), що кваліфікуються як порушення законів та звичаїв війни, та відповідно, заходи запобігання цим убивствам запропоновано розробляти з урахуванням цього поділу;

– встановлено закономірність між кількістю раніше вчинених особою кримінальних правопорушень проти власності та ймовірністю вчинення у майбутньому умисного вбивства. Така закономірність полягає в тому, що особи, які неодноразово засуджуються за крадіжку (2-3 та більше разів), найчастіше, у житті суспільно-корисною працею не займаються, у переважній більшості ведуть паразитичний спосіб життя, який поєднується з систематичним вживанням алкогольних напоїв, що в решті решт призводить до явної деградації, звуження кола особистих інтересів, виникнення агресивно-насильницької спрямованості, яка з часом проявляється в умисному посяганні на життя людини;

– доведено доцільність виокремлення кваліфікованого виду умисного вбивства в умовах воєнного або надзвичайного стану в п. 15 ч. 2 ст. 115 КК України як дієвого заходу загально-соціального запобігання умисним посяганням на життя людини.

Практичне значення дисертаційного дослідження, яке розглядається, не викликає сумнівів, адже його результати можуть бути використані у: *правотворчості* – для вдосконалення вітчизняного законодавства у частині кримінологічного забезпечення життя людини (довідка Науково-дослідного інституту публічного права від 03.02.2023 № 511/3-691); *правозастосовчій діяльності* – для підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів та суду щодо протидії умисним посяганням на життя людини; *освітньому процесі* – положення та висновки дисертації можуть у подальшому використовуватись при викладанні навчальних дисциплін «Кримінологія» та «Актуальні проблеми протидії злочинності», «Віктимологія»; *науково-дослідній роботі* – для подальших кримінологічних досліджень щодо вдосконалення заходів запобігання умисним посяганням на життя людини України (акт

впровадження у наукову діяльність Науково-дослідного інституту публічного права від 03.02.2023).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення і висновки проведеного дослідження сформульовано у семи публікаціях, у тому числі чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній статті – у науковому періодичному виданні іншої держави, а також двох тезах доповідей за результатами участі в конференціях.

Наукові публікації дисертанта свідчать про послідовну роботу здобувача над розв'язанням поставленого наукового завдання упродовж 2019-2023 років. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційної роботи.

Також слід зазначити, що результати дисертаційного дослідження достатньо апробовані.

Оформлення дисертації. Дисертація Р.О. Кушніренка оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові представленої дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю.

Після ознайомлення із матеріалами дисертаційного дослідження, а також авторефератом дисертації слід зазначити, що автореферат дисертації повністю відображає зміст основних положень дисертації.

У цілому позитивна оцінка проведеного дисертаційного дослідження не виключає можливість та необхідність *зазначити про певні зауваження, що можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації.*

1. Ключовим поняттям у назві теми дисертації є «запобігання». Разом із тим, здобувач у тексті дисертації певним чином навіть свавільно, поряд із поняттям «запобігання» умисним посяганням на життя людини, вживає поняття «протидія», «профілактика», «попередження» та ін. Для кримінологічної науки кожне із цих понять має досить специфічне власне змістовне наповнення, що

вимагає від дослідника їх однакого та системного використання. Однозначно це питання вимагає від здобувача свого додаткового пояснення під час захисту.

2. При всій очевидності дієвості та реалістичності розроблених автором пропозицій з удосконалення діяльності правоохоронних органів по запобіганню умисним посяганням на життя людини, дещо нівелює отримані результати відсутність даних про їх впровадження в діяльність правозастосовних органів.

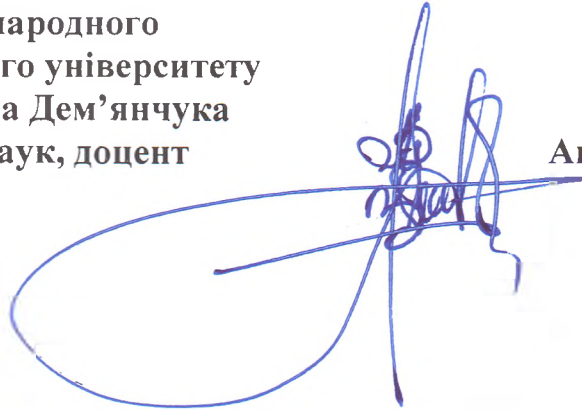
3. Також не можу позитивно не відмітити той факт, що у роботі не використано жодних праць науковців країни агресора. Разом із тим, мною не виявлено праць науковців з інших країн, особливо тих, які мали збройні конфлікти (Грузія, Хорватія, Молдова та ін.). Відповідно, дослідження зарубіжного досвіду протидії умисним посяганням на життя людини також має знайти своє місце у подальших наукових працях здобувача.

Проте, висловлені зауваження і побажання частково стосуються дискусійних аспектів аналізованих проблем, не знижують безумовно високий науково-теоретичний рівень проведеного дослідження та не піддають сумніву основні наукові результати, отримані автором.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація **Кушніренка Руслана Олеговича «Кримінологічна характеристика та запобігання умисним посяганням на життя людини»** є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки кримінології, вона відповідає вимогам пп. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 656, від 30 грудня 2015 року № 1159, від 27 липня 2016 року №567, від 20 листопада 2019 року №943 та від 15 липня 2020 року №607), основним вимогам до дисертацій та авторефератів дисертацій та іншим керівним документам Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня

кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

**Офіційний опонент –
проректор
з наукової роботи Міжнародного
економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
кандидат юридичних наук, доцент**

Андрій БОРОВИК

